

FORSETE

Rets- og kriminalpolitisk
Tænketank

helle@lokdam.dk
bodil.philip@gmail.com

8. februar 2019

Til Justitsministeriet,

Strafferetskontoret.

E-mail: strafferetskontoret@jm.dk

Vedr. sagsnr. 2018-731-0037, høring om lovforslag om begrænsning af samfundstjeneste mv.

Justitsministeriet har d. 16. januar 2019 sendt et lovforslag om ændring af straffeloven (begrænsning af brugen af samfundstjeneste mv.) i høring med frist til den 13. februar 2019.

Den Rets- og Kriminalpolitiske Tænketank Forsete er ikke på høringslisten, men tillader sig desuagtet at sende nogle kommentarer til den del af lovforslaget, der vedrører begrænsning af brugen af samfundstjeneste.

Forsete kan ikke anbefale lovændringen. Vi finder det uheldigt, at man efter mange års arbejde med at udvide brugen af samfundstjeneste, senest ved lov nr. 152 af 18. februar 2015, nu går den modsatte vej og begrænser brugen af samfundstjeneste. Og dette til trods for, at de hidtidige resultater med brugen af samfundstjeneste er positive, hvilket støttes på:

- at det i takt med udvidelserne løbende har været muligt at finde de nødvendige arbejdssteder til de samfundstjenestedømte,
- at langt de fleste samfundstjenestedømte til stadighed har gennemført samfundstjenesten uden misbrug og
- at recidivet for samfundstjenestedømte ligger væsentligt under recidivet for dem, der bliver løsladt fra fængsel. Ved den seneste recidivundersøgelse opgjort i 2017 var recidivet for løsladte fra fængsel 33 % og for samfundstjenestedømte 17 %.

Til det sidste om recidivet kan tilføjes, at det i Justitsministeriets Forskningskontors rapport "Samfundstjeneste - en udvidet effektevaluering" af Klement og Boesen fra maj 2014 bl.a. konkluderes: "*Der er således tale om en betydelig reduceret recidivrisiko for især den alvorligere kriminalitet, og at den reducerede recidivrisiko ikke alene viser sig kort tid efter straffen, men også længe efter*" (s.2). I Justitsministeriets Forskningskontors "Resocialiseringsrapport" fra 2015 ("Præventive effekter af straf og andre tiltag over for lovovertrædere – en forskningsoversigt") konkluderes - på baggrund af en tidligere litteraturgennemgang af effektevalueringer og metaanalyser vedrørende effekten af samfundstjeneste i forhold til en frihedsstraf - "*at sanktionen i*

hvert fald ikke medfører en øget recidivrisiko, men at der tværtimod er tendens til en mindsket recidiv efter samfundstjeneste” (s. 70).

Begrundelsen for det aktuelle lovforslag er, at den nuværende brug af samfundstjeneste i visse af de grovere voldssager ikke ”*afspejler en tilstrækkelig hensyntagen til offeret eller til befolkningens generelle retsfølelse*”. Der ses imidlertid ikke at være foretaget nogen undersøgelse af, hvad befolkningens retsfølelse efterspørger.

Flemming Balvigs publikation om ”*Danskernes Retfælelse og Retsfornuft*” fra 2010 viser, at selv for relativ alvorlig voldskriminalitet ville en stor del af befolkningen vælge en dom ”i frihed”, herunder samfundstjeneste. Flere andre undersøgelser har i tidens løb vist, at befolkningen synes, at samfundstjeneste er en fornuftig og rimelig sanktion generelt samt for selv relativt alvorlige lovovertrædelser.

Det bemærkes også, at der såvel i byretterne som i landsretterne indgår civile borgere som domsmænd netop for at tilgodese hensynet til retsfølelsen.

Efter Forsetes opfattelse, burde der laves en aktuel undersøgelse af befolkningens retsfølelse i forhold til samfundstjeneste, inden der – med henvisning til retsfølelsen – gennemføres et lovforslag, som på baggrund af de ovennævnte recidivundersøgelser må forventes at medføre øget kriminalitet og dermed flere ofre.

Forsete er enig i, at vold udøvet imod særligt værgeløse ofre og vold, der har medført ikke ubetydelige skader er omstændigheder, der bør indgå med vægt ved fastsættelse af straffen. Dommerne bør dog stadig skulle foretage en konkret vurdering i hver enkelt sag. Fx kan der være tale om en så begrænset voldsudøvelse, at sagen – i hvert fald i førstegangstilfælde – bør kunne afgøres med en samfundstjenestedom, hvis den tiltaltes personlige forhold tilsiger det.

Forsete er især bekymret for den begrænsning, der foreslås af samfundstjeneste i gentagelsestilfælde. Som lovforslaget er formuleret gælder denne begrænsning alle tilfælde, ”*hvor den tiltalte tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet*”. Der er ikke gjort undtagelse for tilfælde, hvor den tidligere straf for ligeartet kriminalitet (vold eller anden personfarlig karakter) har medført en bødestraf eller en ren betinget fængselsstraf. Forsete finder det særdeles uheldigt, hvis der fremover ikke vil være mulighed for at graduere straffene i gentagelsestilfælde, men at der som altovervejende hovedregel vil skulle idømmes ubetinget fængsel for overtrædelse af straffelovens § 244, hvis der tidligere er idømt bøde eller en ren betinget dom for vold eller anden personfarlig kriminalitet.

Der bør også være mulighed for at idømme en samfundstjenestedom i tilfælde, hvor der tidligere er idømt en ubetinget fængselsstraf eller en dom til samfundstjeneste for ikke-ligeartet kriminalitet, fx berigelseskriminalitet, i kombination med en begrænset ligeartet kriminalitet, fx et mindre voldsforhold, som isoleret set kun ville have medført en bødestraf eller en ren betinget straf.

Hvis der begås vold i prøvetiden for en samfundstjenestedom for vold, er det forståeligt, at der ikke idømmes samfundstjeneste. Men hvis det drejer sig om vold, der er begået og pådømt år tilbage, forekommer det ikke at være rimeligt, at en ny voldssag som det helt klare udgangspunkt vil skulle afgøres med ubetinget fængsel – uanset voldens grovhed og omstændighederne ved voldsudøvelsen og uanset gode personlige forhold hos den tiltalte. Der bør i hvert fald som det mindste fastsættes en

tidsmæssig grænse for, hvor længe en dom for vold som altovervejende hovedregel skal være til hinder for en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste. Der synes i lovforslagets specielle bemærkninger til § 1 at være lagt op til en sådan tidsmæssig grænse, nemlig på fem år (s. 22). Læser man eksemplerne i det følgende, får man imidlertid det indtryk, at der alligevel ikke er tale om en tidsmæssig grænse for, hvor længe en tidligere voldsdom skal være til hinder for en samfundstjenestedom. Det fremgår således, at selv hvor det tidligere forhold ligger længere tilbage end fem år, fx er begået seks år tidligere, vil det være en forudsætning for en samfundstjenestedom, at personen var meget ung, da det tidligere forhold blev begået og i dag har meget gode personlige forhold (lovforslagets s. 22 – 23). Selv med et fortilfælde, der ligger mere end 5 år tilbage, vil det således være hovedreglen, at der ikke kan idømmes en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste.

Opsummering af Forsetes anbefalinger:

En begrænsning af brugen af samfundstjeneste vil ifølge de foreliggende effektundersøgelser betyde øget recidiv og dermed flere kriminalitetsofre. Derfor skal Forsete fraråde en sådan begrænsning og foreslå, at det også fremover overlades til dommerne og domsmændene at fastsætte sanktionen ud fra en helt konkret vurdering af samtlige omstændigheder i hver enkelt sag.

Hvis forslaget gennemføres, har Forsete følgende anbefalinger, der alle vedrører begrænsning af brugen af samfundstjeneste i gentagelsestilfælde:

1. Begrænsningen bør kun gælde i tilfælde, hvor der tidligere for ligeartet kriminalitet er idømt en ubetinget fængselsstraf eller en betinget fængselsstraf med vilkår om samfundstjeneste. Det vil sige ikke i tilfælde, hvor der tidligere er idømt en bøde eller en ren betinget fængselsstraf for ligeartet kriminalitet.
2. Begrænsningen bør heller ikke gælde i tilfælde, hvor der tidligere er idømt en ubetinget fængselsstraf for ikke-ligeartet kriminalitet i kombination med ligeartet kriminalitet, som isoleret set kun ville have nedført en bøde eller en ren betinget fængselsstraf.
3. Der bør fastsættes en klar tidsmæssig grænse for, hvor længe en tidligere dom for vold som altovervejende hovedregel skal være til hinder for en betinget dom med samfundstjeneste.
4. Anbefalingerne under pkt. 1 – 3 bør nøje beskrives i lovbemærkningerne, så der så vidt muligt opnås en ensartet praksis på området.

Med venlig hilsen

Formand for Forsete advokat Helle Lokdam og

Næstformand for Forsete fhv. fængselsinspektør Bodil Philip